

Man skal turde

Forfatteren Lilja Scherfig fortæller om sin skrivende mission, om en illustrator.

Af Eiler Jensen

Lilja Scherfig kan godt lide, at det går godt i fortællingerne, derfor vil hun selv i sine slutninger have, at der er håb. I øvrigt er hendes skrivende mission at finde ud af, hvor løsningerne er.

Jeg har aftalt med Lilja Scherfig, at vi skal tale om hendes nye bog *Verdens bedste team*. Jeg vil også gerne tale med hende om andre af hendes fremragende billedbøger, især *Farfar*, men jeg regner med, at vi også strejfer *Rævefælden*.

Vi må se, hvordan det spænder af... Vi skal mødes i hendes hyggelige lejlighed på Frederiksberg. Lilja Scherfig overrasker mig med et stærkt udsagn:

- Jeg læser faktisk ikke rigtig mange bøger.

• *Hvordan kan det dog forekomme?*

- Af de bøger, jeg læser, læser jeg for det meste de samme igen og igen. Mange af dem har fulgt mig siden ungdommen, f.eks. Nikos Kazantzakis *Zorba*, *Grækeren*. Den har jeg læst hele vejen op gennem livet, og jeg kan blive ved og ved.

Der skal være håb

- Jeg ved ikke, hvorfor det kom sig på den måde. Jeg tror bare, at det er måden, den

er fortalt på, som bliver ved med at inspirere mig. Jeg kan så godt lide det med, at det går godt, at det bliver ok. At det indimellem går ned ad bakke, det skræmmer mig, jeg kan ikke have det.

• *I dine bøger er der da ellers nok af "ned ad bakke"?*

- Ja, der er masser af ned ad bakke. Men tag ikke fejl. Det ender jo godt, selv om der har været meget grumt indtil da.

Vi taler lidt om det sidste opslag i *Rævefælden*, der er en illustration af ren idyl, som nærmest burde kunne gøre Disney misundelig.

- Jeg havde faktisk problemer med slutningen på bogen, så jeg kontaktede Oscar K for at høre, om han ville kigge på min slutning. Det ville han gerne og gav respons. Men da bogen udkom, gav han mig det glatte lag, netop for slutningen.

- For han syntes, den skulle ende der, hvor det er allerværst. Men så uenige er vi jo heller ikke. Jeg ønsker ikke sådan noget sødmehal-løj; det, jeg gerne vil skrive om i mine slutninger, er *håbet*. Der må være håb, det må man ikke tage fra børnene.

- Udover håbet, er min skrivende mission at prøve at finde ud af, hvor *løsningerne* er henne. Jeg vil ikke give et konkret svar, hvilket jeg jo heller ikke kan, men hvis der ikke var en løsning af en eller anden slags, gad jeg slet ikke skrive.

Skal turde være sig selv

• *Kan man sige, at dine slutninger sker i et møde – en ny erkendelse, en ny mulighed? Gustav møder Paw, Storm møder farfar?*

- Ja, jeg anser venskab og kærlighed som hjælpere.

• *På din hjemmeside skriver du, at en mo-*

tå ved sig selv

åb, om svaghed og respekt og om at samarbejde med

tor for dig er vreden. Men selvfølgelig også kærligheden til livet?

- Ja, for jeg vil gerne nævne det kreative. Men mit hovedbudskab over dem alle, som jeg faktisk skriver i alle mine historier, er, at man skal kunne stå ved sig selv!

- Det er så at sige en nødvendighed, at man har lov til at have sine følelser, man har lov til at holde af sin farfar, selvom ens far ikke bryder sig om ham. Man har lov til at være sød ved ham – eller at hade ham for den sags skyld.

- Det er vigtigt at nå frem til det legitime i at kunne sige: *Det her er mig*, med alt hvad det indebærer af sorg, kærlighed, selvtillid osv. Hovedsagen er at give sig selv lov til at have de følelser, man har! Og vejen derhen er gennem kærlighed, kreativitet osv.

- Men pointen er, at man giver sig selv lov til at være sig selv. Det betyder hverken at være sig selv nok eller udelukkende skør og sjov. Det er lige så meget at kunne og turde være svag, hvilket jeg kender fra mig selv.

Ikke plads til svaghed

- Jeg er vokset op med kommunisme og socialisme, forfatteren Hans Scherfig var min morfar, og i det regi skulle vi hele tiden snakke om de svage, kære os om de svage, samle penge ind til dem, og hvad ved jeg.

- Problemet var, at de bare helst skulle bo i nogle andre lande. Ikke lige her hos os. For svaghed i familien – det var der altså ikke plads til. Jeg har masser af gange fået at vide, at jeg skulle tage

mig sammen og lade være med at skabe mig og så se at få lidt mere tyk hud.

- Det værste, de kunne sige om en som mig, var, at man da vist var lidt tyndhudet. Så svaghed i min familie var noget, vi skulle passe på med ikke at vise. Men min far var maniodepressiv, han var svag, han røg ind og ud af den lukkede, så det var jo et spørgsmål blandt os: Hvem mon lige har arvet den sygdom der?

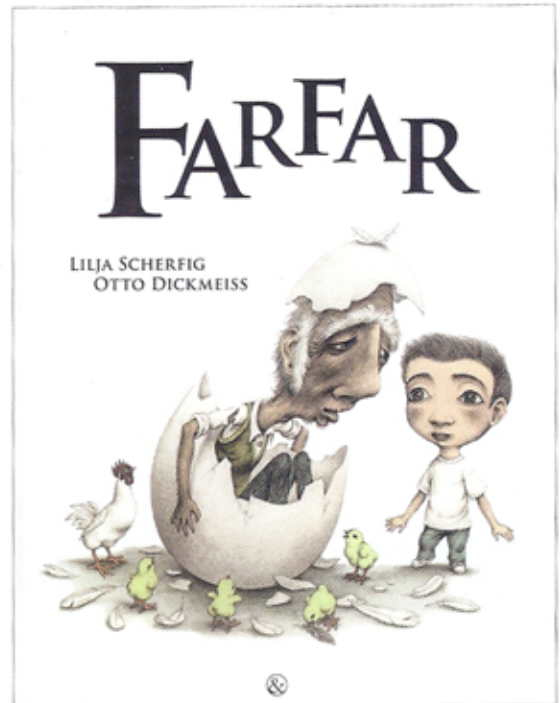
- Mit liv har været fyldt med dogmer og meninger i en grad, så der faktisk ikke rigtig var plads til, hvordan jeg havde det. Nej, det var os, der skulle stå sammen mod dem, og det betød så, at sårbarhed var der ikke rigtig lige plads til.

- Jeg tror, en af de største kampe, jeg har taget i mit liv, er kampen for retten til at vise svaghed. Og det er jo lige akkurat, hvad man også kan læse i mine bøger.

- At store drenge græder ikke, bare fordi en kanin dør? Eller i *Farfar*: Farfar har givetvis været en hård negl, da han var ung. Nu har noget måske flyttet sig, der er sket noget, men ikke hos faderen.

Et nøglemotiv er tilgivelse

- Noget af det, jeg godt kan lide ved Ottos (Dickmeiss') illustrationer er netop, at han viser forandringerne i form af dyrelivet, hønsene, kyllingerne og alle

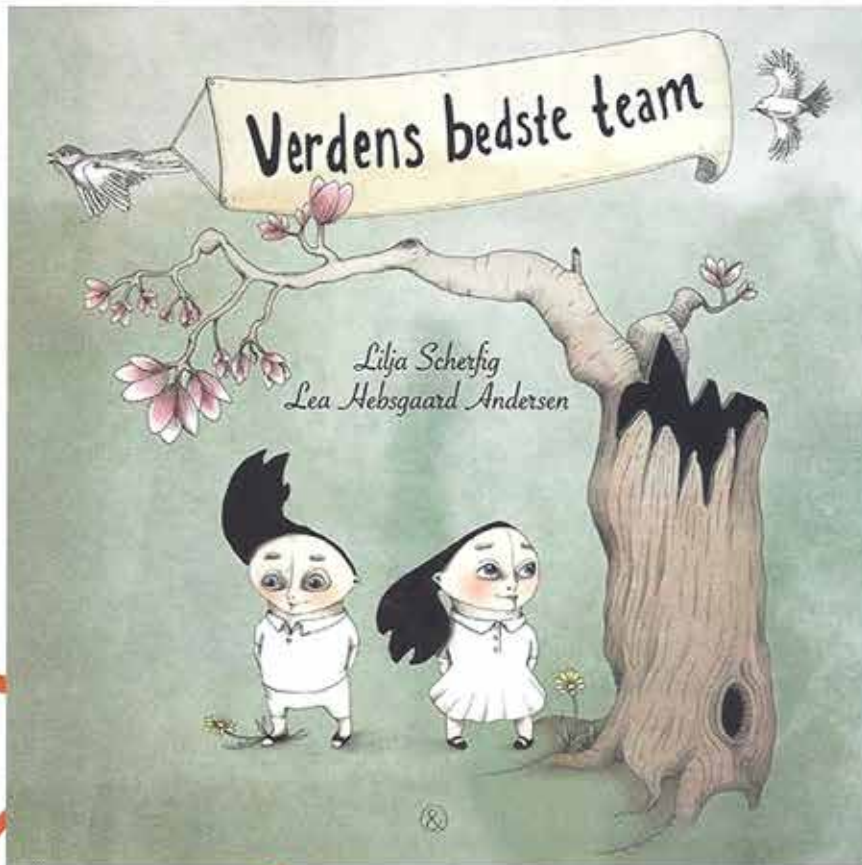
Lilja Scherfigs billedbog, *Farfar*, der er illustreret af Otto Dickmeiss, handler om tilgivelse og om at sætte sig selv fri. Læs en anmeldelse af bogen i *Børn & Bøger* nr. 6, 2015.

æggene. Noget flytter sig faktisk. Men faderen kan ikke finde ud af at forandre attitude over for sin far.

- Det er netop kun ham, der kan tilgive sin egen far. Andre kan ikke – for de har ikke været udsat for farfaderens hårdhed. Et nøglemotiv i *Farfar* er tilgivelse. Der er så mange konflikter, der får lov at køre i en uendelighed. Man tænker: *Der må da for pokker en gang være nogen, der stopper det vanvid, der udfolder sig i familien. Hold nu op!*

• Kan man sige, at dine bøger er en slags oprørsfortællinger? Forstået på den måde, at de kalder på forandringer. Der skal være plads til det humane, vi skal opføre os ordentlig over for hinanden, være forsonlige osv., og hvis ikke det sker, må man gøre noget, handle?

- Ja, og jeg føler faktisk, at jeg selv er

I Lilja Scherfigs seneste billedbog fra 2016, *Verdens bedste team*, som er illustreret af Lea Hebsgaard Andersen, er temaet, hvorvidt man skal lave om på sine børn og deres adfærd.

kommet fra den rejse og nu skal kæmpe for at rubricere det hele om, at mærke det hele i kroppen, føle modgangen, sanser medgangen. Da synes jeg, at det bliver psykologien, der bliver min tro.

- Når jeg f.eks. hører om, hvad der sker i USA, tænker jeg, *jamen har de overhovedet slet ikke psykologi derovre? Er de helt ubevidste om, hvad der sker på verdensplan?*

Medicinering og diagnose

• *Lad os tale lidt om curlingforældre og om din nye billedbog Verdens bedste team?*

- Ja, her prøver jeg at beskrive, når forældre bliver for fornuftige i forhold til deres børn. Bogen handler også om en far, der tror, at livet bliver mere roligt, stille og fornuftigt, hvis han lærer sine børn at opføre sig ordentligt.

- Men vi ved jo naturligvis godt, at han tager fejl. Man kan se på de to, Hasse og Hanne, at de kompletterer hinanden. Når Hasses fantasi går for vidt, trækker Hanne ham lidt ned på jorden igen.

• *Kan man (også) læse bogen på den måde, at Hasse rent faktisk er et ADHD-barn og må medicineres med f.eks. Ritalin? Jeg*

tænker på, at der på pilleglassets etiket står navnet på medicinen, man kan ikke læse det i fuld udstrækning, men det ender på det ene billede på -in og på det andet på -lin?

- Det kan man måske nok, men det med medicinens navn skyldes nu også, at illustratoren på etiketten oprindeligt havde tegnet et jordbær, og det satte jeg mig imod, det blev for pyssenyttet. Derfor blev det endelsen på medicinnavnet, som ender med de bogstaver.

- Jo, man kan nok læse den på den måde, men det har nu ikke været i mine tanker, at læse den sådan. For mig handler det mere om medicinering af børn i forhold til en diagnose af børn.

Plads til mangfoldighed

- En anden ting, som jeg gerne ville have diskuteret: Skal man lave om på sine børn? Skal man ikke respektere dem, som de er? Vi må gøre en indsats for at lære dem at kende. De er der jo med både fejl, mangler, glimt i øjet, personlighed og styrker – og hvis vi laver det om, udviser vi så ikke respektløshed over for børnene?

- I stedet skulle vi tage at motivere og inspirere dem. Det kan ikke nytte noget, at vi tror, at hvis vores børn bare var på en anden måde, så ville alting være bedre. Det er da respektløst for pokker. For faderen i min fortælling er det indlysende, at han ville ønske, at hans dreng var på en anden måde. Det kommer vel meget godt frem?

• *Ja da, så afgjort.*

- Der er også den med Hanne, der spørger Hasse, om ikke han hellere vil være den gamle Hasse, hvortil han så svarer, nej, for far og mor kan bedre lide mig sådan her. Jamen, herregud da. Det er jo forfærdeligt. Man skal tænke på, at vores verden skal fremstå så mangfoldig som muligt.

- Der skal være de fornuftige, der skal være de farverige, der skal være de kugleskøre osv. Ingen af dem kan jo alene betros at regere verden, men i al sin mangfoldighed skal det nu nok gå.

Magien opstår i det komplementære

- Lad os tage Hanne. Hun er styret af sin fornuft og er en god lille pige. Men hvor har vi da

også brug for de andre til at skabe de rammer, der gør, at Hanne har det godt, mens hun nu gør det, som hun er god til. Hun kan f.eks. lytte til musik på P3 eller til et lytterprogram, hvor folk ter sig.

- Det viser sig netop i min fortælling, at da Hasse på medicin begynder at rydde op i haven, klippe hæk, rydde op i sine fantasidukker osv., så går Hanne faktisk i stå og får ikke lavet det, som hun ellers var så fornøjet med at tage sig til.

- Hun mister sin glæde ved det, som hun nu godt kan lide at gøre, nemlig det praktiske arbejde. Der sker jo det, at da Hasse bliver medicineret, er det ikke kun ham, der mister "momentum", det samme gør Hanne.

- Man lykkes faktisk med at ødelægge to karakterer. Det vises også i bogen ved, at det hele kommer til at fremstå gråt. Vi bliver simpelt hen nødt til at indse, at når de komplementære størrelser spiller sammen, så er det magien opstår.

Afslutningsvis vil Lilja Scherfig gerne tale om sine nye bøger, som for den enes vedkommende har Lea Hebsgaard Andersen som illustrator, mens den anden forventeligt lægges i hænderne på Otto Dickmeiss.

En dynamisk proces

- Den første nye bog bliver en pigebog. Hovedpersonen er en pige, og bogen kommer til at hedde *Hello Kitty* – fordi den handler om en pige, der går ned på alle fire og bliver til en kat. Selvom hun siger miau, forstår lillesøsteren fuldkommen, hvad hun siger, mens forældrene helt sejles agterud og står af.

- Den næste nye bog handler om en pige, der møder en trolde ude i skoven. Det bliver nok en bog, som Otto Dickmeiss skal illustrere.

• *Ser du tegnestilen for dig, når du skriver historien?*

- Ja, for jeg har på forhånd en fornemmelse af, om det bliver en fortælling med mange lag, og hvis det er tilfældet, så det er lige noget for Otto og mig at lave sammen.

- Vi har i det hele taget en god indbyrdes forståelse. Det er f.eks. sådan med meget af det, jeg skriver, at det umiddelbart viser sig, at han allerede har fanget det med ind i sine

illustrationer, hvorefter jeg fjerner det fra teksten.

- Det skal jo ikke være begge steder. Jeg fjerner simpelt hen alt, hvad han tegner, fra teksten. I det hele taget kan man roligt sige, at tilblivelsen af en fortælling, hvor jeg skriver, og Otto tegner, i den grad er en dynamisk proces.

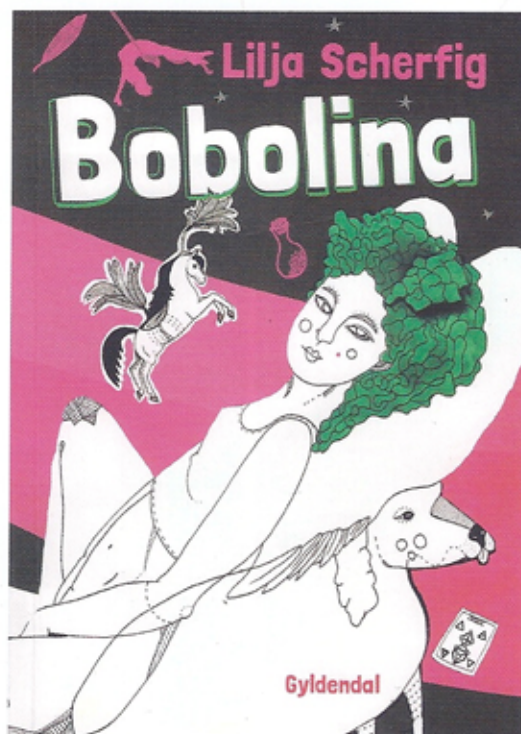
Supplerer hinanden

- Hvis man lægger mærke til det, så skriver jeg meget i replikker, mens Otto leverer alt det andet. Det er jo en billedbog. Det ved man fra begyndelsen, og det ærlige er, at tekst og billede ikke bare taler sammen, men også supplerer hinanden.

- Jeg har det også sådan, at når en bog skal læses op, så skal der ikke være for mange beskrivelser. Det er meget bedre, hvis man kan aflæse det fra tegningerne. Få ord og mange billeder, synes jeg er en god cocktail.

Vores tid er rindet ud. Jeg skal tilbage til forstaden – men hvilken vulkansk og inspirerende tid, vi tilbragte sammen – det føles sådan lidt småarmodigt at skulle trille i sin bil nordpå.

Nåja, og så kom vi slet ikke, som det var planen, til at tale nærmere om alle tre billedbøger. Men vi fik da strejft *Farfar* og talt om centrale temaer i *Verdens bedste team*, og det er måske slet ikke så ringe endda?

Selv om Lilja Scherfig har skrevet andet end billedbøger, blandt andet ungdomsbogen Bobolina (2014), der blandt andet handler om cirkus og seksualitet, er der flere billedbøger på vej.